

Calvinisme

Het **calvinisme** is in strikte zin het theologischegedachtegoed van de hervormer Johannes Calvijn (1509-1564), met de daaruit voortvloeiende sociale en politieke leer.

Inhoud

Verspreiding van het calvinisme

Calvinisme en kapitalisme

Calvinisme en kunst

Populair taalgebruik

Literatuur

Externe link

Verspreiding van het calvinisme

Omdat Calvijn een zware stempel heeft gedrukt op het gereformeerd protestantisme als kerkelijke stroming worden tegenwoordig calvinisme en gereformeerd protestantisme dikwijls met elkaar vereenzelvigd. In hoeverre het latere gereformeerd protestantisme afwijkt van of overeenkomt met het oorspronkelijke gedachtegoed van Calvijn is een studie op zich.

Het calvinisme zorgde in de 16e eeuw voor 'de tweede reformatische golf', nadat aanhangers van het lutheranisme van de grote hervormer Maarten Luther de eerste vervolgingen hadden ondervonden. Het calvinisme had grote invloed in onder meer Frankrijk met de hugenoten, Schotland, waar John Knox het calvinistische denken verbreidde en waarmee de Schotse Reformatie begon, alsmede in delen van Zwitserland en de Nederlanden. De hugenoten was de naam die de protestanten in de 16e, 17e en 18e eeuw in Frankrijk kregen. De leer sloeg ook in bij de puriteinen in Engeland en in de Verenigde Staten, waar het nog te vinden is in de presbyteriaanse en congregationalistische kerken aldaar. Eind negentiende eeuw maakte het calvinisme, onder leiding van Abraham Kuiper en Herman Bavinck in Nederland een herleving door in de vorm van neocalvinisme.

In Nederland en Vlaanderen is het calvinisme tegenwoordig in een breed kerkelijk spectrum van het protestantisme terug te vinden. De Protestantse Kerk in Nederland en alle gereformeerde kerkgenootschappen baseren zich mede op Calvijns theologie.

Het calvinisme is in verschillende Europese landen en zelfs ver daarbuiten de hoofdstroming geworden van het christendom, dit was ook het geval in Nederland, de Nederlandse Grondwet is zelfs sterk gebaseerd op calvinistische principes, standpunten en uitgangspunten. Vandaag de dag is het katholicisme de grootste stroming van het christendom in Nederland, de op een na grootste stroming is nog steeds het calvinisme. In Duitsland en Scandinavië is vooral het lutheranisme een erg belangrijke stroming, het calvinisme speelt echter in Duitsland ook een grote rol.

De overgrote meerderheid van de Afrikaanstalige bevolking in Zuid-Afrika en Namibië is ook een aanhanger van het calvinisme, van de Nederduitsch Hervormde Kerk van Afrika en de Nederduits Gereformeerde Kerk om precies te zijn. Het calvinisme was vroeger ook in Polen, Oostenrijk, Hongarije en Roemenië, daar vooral Transsylvanië, erg belangrijk.

Calvinisme en kapitalisme

Verschillende auteurs, te beginnen met Richard Henry Tawney en Max Weber, hebben een verband gelegd tussen de opkomst van het kapitalisme in het zestiende-eeuwse West-Europa en die van het calvinisme in dezelfde tijd. Deze religieuze stroming kent bepaalde waarden die volgens Weber nodig waren om een kapitalistische economie te kunnen voeren.

Volgens Weber was het kapitalisme niet zozeer hebzuchtig maar vooral rationeel, ordelijk en gericht op vooruitkomen in de wereld. Behalve hard werken moesten calvinisten ook betrouwbaar zijn en andere goede eigenschappen bezitten. Deze eigenschappen maakten calvinisten tot ogenschijnlijk betrouwbare zakenpartners, hetgeen hun succes nog eens versterkte.

Dankzij het ascetische leven van calvinisten (hard, rationeel en systematisch werken, niet mogen genieten van het verdiende geld) zou veel winst worden gemaakt, waarmee weer investeringen voor nieuwe activiteiten gedaan konden worden. Bovendien konden arbeiders met het oog op hun religieuze plicht tot hard werken gemakkelijk uitgebuit worden. Dit beweerde hij in zijn boek *Die protestantische Ethik und der Geist des Kapitalismus* dat in zijn tijd beroemd maar ook omstreden was.

Weber was hierin geïnspireerd door zijn jeugd - zijn moeder was een asceet met een streng calvinistisch geloof en zijn vader een levensgenieter. Weber had al zijn hele leven geworsteld met de grote tegenstelling tussen zijn beide ouders.

Calvinisme en kunst

In de Republiek der Nederlanden was het gereformeerde geloof de officiële, maar niet verplichte godsdienst. Tijdens de Synode van Dordrecht (1618-1619) werd ruim baan gegeven aan de meest strengen in de leer. Het calvinisme drukte zodoende een stempel op de zeventiende-eeuwse maatschappij. Calvinisten bekleedden hoge maatschappelijke posities, bestuurden het land en verdienden veel geld met de overzeese handel.

Protestantisme

in Nederland

Geschiedenis

Uitklappen

Stromingen

Uitklappen

Denominaties en verenigingen

Uitklappen

Westerkerk te Amsterdam

Hun rijkdom en maatschappelijke status etaleerden ze met grote huizen, chique interieurs en fraaie kunst. Het beeld dat kunst (geassocieerd met rijkdom en luxe) en calvinisme (geassocieerd met soberheid en spaarzaamheid) niet samengaan, stemt niet overeen met de werkelijkheid; het is een idee dat we hebben overgehouden aan de negentiende eeuw (Eekhout 2018, zie literatuurlijst).

Johannes Calvijn liet zich nooit negatief over kunst uit. ‘Beeldhouwen en schilderen’, meende hij, waren ‘gaven van God’, al dienden de afbeeldingen zich te beperken tot zaken ‘die wij met onze eigen ogen kunnen waarnemen’, alsook ‘historiestukken en uitbeeldingen van wat in de geschiedenis heeft plaatsgevonden’. Afkeurenswaardig waren ‘alle beeltenissen, afbeeldingen en andere tekenen waarmee mensen Hem in hun bijgeloof dicht bij zich dachten te brengen’.^{[1][2]} Calvijn veroordeelde afgoderij, maar riep nimmer op tot een algeheel beeldverbod.

Populair taalgebruik

In het spraakgebruik wordt met calvinisme een verzameling eigenschappen bedoeld die typisch Nederlands zouden zijn, daaronder ingetogen gedrag, ingetogen in het uiten van emoties, niet te koop lopen met je successen, kapitaal hebben of bezittingen en daar weinig waarde aan hechten, starheid in principes, arbeidsethos en waarden als soberheid, zuinigheid en lijdzaamheid.

Hoewel de stichter van het calvinisme, Johannes Calvijn, in zijn *Institutie* pleitte voor 'maathouden', had Calvijn wel degelijk oog voor vermaak en plezier. Zo stelt hij dat God met kleding en voedsel niet alleen in onze noodzakelijke levensbehoeften wilde voorzien, maar ook voor vermaak en plezier wilde zorgen. Ook schrijft Calvijn over 'de wijn die het hart verheugt' als een weldaad van God.^[3]

Literatuur

- Eekhout, Marianne, "Werk, bid en bewonder. Een nieuwe kijk op kunst en calvinisme", 1e druk 2018, uitgeverij Walburg Pers te Zutphen, [ISBN 9789462493438](#)

Externe link

- Het Calvinisme als dominante religie in de Republiek.

Bronnen, noten en/of referenties

- CALVIJN, JOHANNES (JEAN), 1509-1564.; NIET, C.A. DE (CORNELIS ADRIANUS), 1955-, SPIJKER, W. VAN 'T (WILLEM), 1926-, *Institutie, of Onderwijzing in de christelijke godsdienst*. Den Hertog, Houten (2009), pp. 121. [ISBN 978-90-331-2200-2](#).
- Institutie, vertaling dr. A. Sizoo, Stichting De Gihonbron Middelburg, 2006, boek I, hfdst XI : 12*
- CALVIJN, JOHANNES (JEAN), 1509-1564.; NIET, C.A. DE (CORNELIS ADRIANUS), 1955-, SPIJKER, W. VAN 'T (WILLEM), 1926-, *Institutie, of Onderwijzing in de christelijke godsdienst*. Den Hertog, Houten (2009), pp. 696-698. [ISBN 978-90-331-2200-2](#).

Protestantisme

Geloofsrichtingen: [anabaptisme](#) · [anglicanisme](#) · [baptisme](#) · [calvinisme](#) · [doopsgezinden](#) · [evangelischen](#) · [gereformeerden](#) · [Genootschap der Vrienden \(quakers\)](#) · [Nederlandse Hervormde Kerk](#) · [lutheranisme](#) · [methodisme](#) · [pinksterbeweging](#) · [presbyterianisme](#) · [Vergadering van gelovigen](#) · [vrijzinnig protestantisme](#) · [zevendedagsadventisten](#)

Achtergrond: [belijdenis](#) · [doop](#) · [geschiedenis van het christendom](#) · [Heilig Avondmaal](#) · [liturgie](#) · [vergeving](#) · [zonde](#) · [christendom van A tot Z](#)

Overgenomen van "<https://nl.wikipedia.org/w/index.php?title=Calvinisme&oldid=56553333>"